

Oceny książek • Book reviews

„Hodowla komórek i tkanek”

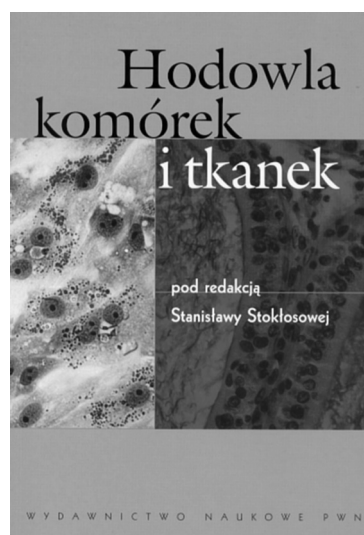
Stanisława Stokłosa

Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN; 2006, stron 534
ISBN 13:978-83-01-14232-2 i 10:83-01-14232-4

Dzieło zbiorowe pod redakcją Stanisławy Stokłosowej mieści 29 rozdziałów, napisanych przez 28 pracowników nauki polskich i zagranicznych uczelni. Polscy autorzy pochodzą z uczelni wyższych Krakowa, Olsztyna i Szczecina. Kraków reprezentuje przede wszystkim Uniwersytet Jagielloński, a mianowicie Instytut Zoologii i jego dwa Zakłady: Fizjologii Zwierząt (z trzema Pracowniami: Endokrynologii i Hodowli Tkanek, Hematologii i Toksykologii Rozrodu Zwierząt) i Zakład Immunologii Ewolucyjnej, dalej Collegium Medicum – Polsko-Amerykański Instytut Pediatrii z dwoma Zakładami: Transplantologii i Immunologii, Klinicznej oraz Wydział Biotechnologii UJ i jego Instytut Biologii Molekularnej z Pracownią Genetyki Molekularnej i Wirusologii. Kolejni krakowscy autorzy pracują w Instytucie Farmakologii PAN i jego Zakładzie Endokrynologii, w Instytucie Zootechniki (Balice) i jego Dziale Biotechnologii Rozrodu Zwierząt oraz w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. L. Rydygiera – w jego Oddziale Urazowo-Ortopedycznym i Chirurgii Ręki. Autorzy z Olsztyna pochodzą z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego i jego Wydziału Medycyny Weterynaryjnej i pracują w Katedrze Histologii i Embriologii oraz w Zakładzie Fizjologii Zwierząt. Szczecińscy autorzy są zatrudnieni w Katedrze Histologii i Embriologii Pomorskiej Akademii Medycznej. Warto tu podkreślić udział autorów zagranicznych: z Zakładu Lekarskiej Biologii i Genetyki Wydziału Lekarskiego w Hradec-Kralove, z Imperial College University of London i z Cell Biology, School of Biological Sciences, University of East Anglia.

Nazwiska i stanowiska autorów, profil placówek naukowych i ich liczba, z góry wskazują na bogactwo, wysoki poziom i specjalizację tematyki poszczególnych rozdziałów dzieła. W tym stwierdzeniu utwierdzają również: 7-stronicowy wykaz skrótów i symboli na początku książki, a na jej końcu 16-stronicowy słownik terminów i 12-stronicowy indeks. Dane te ukazują trud sporządzenia omówienia złożonego i obszernego dzieła.

Wstęp o znaczeniu hodowli tkanek napisała Stanisława Stokłosowa, redaktor dzieła i autorka kilku rozdziałów. Dalsze rozdziały (2-11) dotyczą organizowania, wyposażenia, sterylizacji i „dobrej praktyki” pracowni hodowli tkanek, biologii i charakterystyki hodowli, środowiska ho-

dowlanego, rozdzielania i identyfikowania komórek, apoptozy i nekrozy *in vitro*, badań w hodowli funkcji i transferu genów do komórek ssaków, biotechnologii i linii komórkowych.

Tematami rozdziałów 12-15 są: hodowle przestrzenne, hodowle w immunologii, zastosowania badawcze, diagnostyczne i lecznicze przeciwciał monoklonalnych oraz hodowle *in vitro* w toksykologii. Następne rozdziały (16-27) opisują hodowle: komórek rogówki, komórek nerwowych, izolowanie i klonowanie ludzkich wczesnych komórek krwiotwórczych, hodowlę hepatocytów, komórek układu szkieletowego, owadów, hodowle tkanek w badaniach czynności przysadki, komórek szyszynki, jądra, komórek nabłonkowych najądrza, pęcherzyka jajnikowego i ciałka żółtego.

Po dwu ostatnich rozdziałach o pozaustrojowym użytkowaniu zarodków ssaków oraz ich klonowaniu zarodkowym i somatycznym, następują: dodatek laboratoryjny, słownik i indeks, na 32 stronach liczne, przeważnie barwne, ryciny przedstawiające głównie obrazy komórek z hodowli. W poszczególnych rozdziałach spotykamy ilustracje czarno-białe, które ukazują m. in. różne komórki hodowli, urządzenia laboratoryjne i schematy. W tekście

znajdują się również rozsiane tabele. Rozdziały są zaopatrzone w wybrane wielojęzyczne piśmiennictwo.

Cenione Wydawnictwo Naukowe PWN zapewniło dziełu: dobry papier, klarowną dyspozycję całości i poszczególnych rozdziałów (każdy na początku podaje treść podrozdziałów), zróżnicowaną wielkość i krój czcionki, dobrą reprodukcję ilustracji i tabel oraz spisy skrótów, terminów i indeks. Do tych walorów należy dodać piękną wielobarwną, półsztywną, kartonową i lakierowaną okładkę (autor Edwin Radzikowski). Na jej ostatniej stronie znajduje się informacja o zawartości dzieła.

Dzieło *Hodowla komórek i tkanek*, traktujące o jej teorii i praktyce, należy polecić studentom i absolwen-

tom różnych dziedzin biologii, medycyny i weterynarii, jak również akademickim nauczycielom, lekarzom, pracownikom laboratoriów hodowli tkanek lub farmaceutycznych, biologom molekularnym, biotechnologom i cytofizjologom. Bowiem właśnie biotechnologia, w tym hodowla komórek i tkanek, otwiera coraz to nowe ważne dziedziny naukowej wiedzy i praktycznych zastosowań dla leczenia wielu ludzkich i zwierzęcych chorób różnych tkanek, narządów i ich układów.

Prof. dr hab. med. Henryk Gaertner
Kraków

„Immunologia. Podstawowe zagadnienia i aktualności”

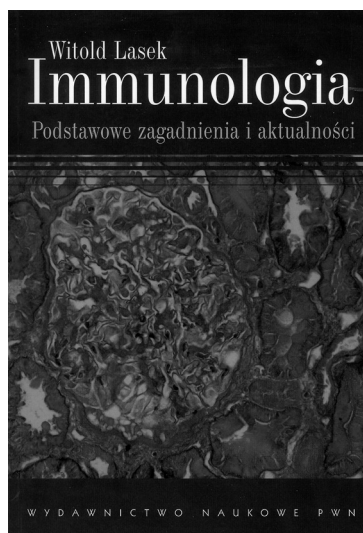
Witold Lasek

Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN; 2005, stron 223
ISBN: 83-01-14519-6

Podręcznik Witolda Laska *Immunologia. Podstawowe zagadnienia i aktualności*, który ukazał się w 2005 roku nakładem wydawnictwa PWN jest kontynuacją wydanego przed 5 laty *Repetitorium z immunologii* tegoż autora. Ten liczący 223 strony podręcznik, który składa się z 14 rozdziałów, podzielony jest na dwie części. Pierwsza z nich, zatytułowana „Podstawy immunologii” obejmuje problematykę dotyczącą przede wszystkim morfologii układu odpornościowego, odporności nieswoistej, budowy i działania przeciwciał oraz odpowiedzi typu humoralnego. Kolejne dwa rozdziały dotyczą mechanizmów związanych z przebiegiem i regulacją odpowiedzi immunologicznej, a w szczególności rozpoznaniem antygeny oraz z funkcjami poszczególnych subpopulacji limfocytów T, z uwzględnieniem roli cytokin. Natomiast na drugą część, zatytułowaną „Immunologia kliniczna”, składają się rozdziały: Reakcje odpornościowe na poziomie błon śluzowych i skóry; Odporność przeciwzakaźna, szczepionki; Nadwrażliwość, choroby alergiczne; Autoimmunizacja, choroby z autoagresji; Diagnostyka układu odpornościowego, pierwotne i wtórne zespoły upośledzonej odporności; Immunologia transplantacyjna, supresja reakcji odpornościowych; Interwencje immunologiczne, modulacja odpowiedzi immunologicznej; Immunologia i immunoterapia nowotworów; Immunohematologia. Każdy z rozdziałów zamyka wybór piśmiennictwa z ostatnich lat, który umożliwi pogłębienie wiedzy w zakresie omawianych zagadnień.

Istotnym błędem edytorskim tego wydania jest zła numeracja stron w spisie treści, począwszy od strony 116.

Mocną stroną tego zmienionego wydania są natomiast bardzo dobre, kolorowe i czytelne ilustracje. Łą-

czą one w sobie zrozumienie problemu, estetykę i graficzną zwięzłość – a więc cechy nieczęsto charakteryzujące ryciny w tego typu podręcznikach.

Podręcznik opracowany jest w formie zestawów pytań, z których jedna lub dwie odpowiedzi są prawidłowe. Autor we wstępie przekonuje, że w ten właśnie sposób „zmusza czytającego do wnikliwego zastanowienia się nad ich treścią i jednocześnie uczy go”. Bez wątpienia, prawidłowe wykonanie tego typu testów wymaga od czytelnika nie tylko większego skupienia, ale na prawdę dogłębnej wiedzy. W moim przekonaniu nie sprzyja to prawidłowemu przyswojeniu opisywanej problematyki przez osoby słabiej przygotowane, szczególnie zaś w przypadku małej różnicy pomiędzy prawidłową, a błędną odpowiedzią. Po-

nadto, tematyka niektórych zestawów pytań jest wprawdzie ciekawa, ale zbyt wyspecjalizowana, toteż zdecydowanie bardziej nadaje się do umieszczenia w licznych w tym podręczniku ciekawostkach. Na przykład pytanie 7.23 na stronie 104 dotyczy podania roku, w którym WHO ogłosiła eliminację ospy prawdziwej. Podobnie, dane zawarte w Tabeli 3.3 na stronie 43, które dotyczą stężenia podklas IgG w surowicy u dzieci w zależności od wieku, mogą raczej zainteresować pediatrów, stojących wobec określonego problemu klinicznego.

Ciekawym i cennym uzupełnieniem samych zestawów pytań są komentarze, które pozwalają lepiej zrozumieć niektóre złożone zagadnienia. Ponadto, na końcu niektórych rozdziałów umieszczono adresy stron internetowych oraz liczne dodatkowe informacje i ciekawostki dotyczące układu odpornościowego oraz historii immunologii. Z pewnością łatwiej w ten sposób skupić uwagę czytelnika i zachęcić go do szerszego zainteresowania się tą dynamicznie rozwijającą się dziedziną wiedzy. Wyczerpujące schematy, które towarzyszą niektórym zestawom pytań, nie tylko ułatwiają czytelnikowi znalezienie

właściwej odpowiedzi, ale mobilizują go do dokładnego zapoznania się z mechanizmem opisywanego zjawiska. Przykładem tego typu cennego podejścia dydaktycznego jest pytanie 10.26 na stronie 158 oraz Rycina 10.10, gdzie problem dotyczy granicznej liczby limfocytów T CD4 dla efektywności układu odpornościowego w przebiegu AIDS. Wartość dydaktyczną ocenianego podręcznika podnoszą ponadto liczne zestawienia w formie tabel, gdzie bardzo rzetelnie uporządkowano wiele zagadnień, dbając przy tym w szczególny sposób o podanie polskiego mianownictwa.

W podsumowaniu, podręcznik ten warto polecić wszystkim, którzy pragną pogłębić i sprawdzić swoją wiedzę z zakresu immunologii, szczególnie zaś studentom kierunków przyrodniczych oraz medycyny, a także lekarzom medycyny oraz weterynarii.

Dr Jan Konrad Siwicki
Zakład Immunologii
Centrum Onkologii – Instytut
im. Marii Skłodowskiej-Curie
w Warszawie